

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 10. april 2015

Høringssvar til kunstnerøkonomiutredningen "Kunstens autonomi og kunstens økonomi"

Kunstnernettverket vil takke for en grundig og omfattende utredning. Vi setter pris på at utredningen så tydelig fremhever viktigheten av kunstens autonomi. Vi støtter den helhetlige tenkningen som preger utredningen til Vigdis Moe Skarstein (sitat s.17):

"En kunstpolitikk må finne balansen mellom marked og stimuleringsiltak, sørge for en helhetstenking hvor betaling for kunstverket må være et integrert element i et helhetlig stimuleringsystem for kunst.

Det er viktig ikke å tape den enkelte kunstner av syne. Kunstnere må kunne leve av sin kunst og kunstneriske kompetanse dersom samfunnet skal få det mangfoldet av kunstneriske ytringer vi ønsker."

Utredningen hadde et omfattende mandat. Vi vil i høringssvaret konsentrere oss om saker som angår mange kunstnergrupper og som nettverket har arbeidet aktivt med. Vi vil derfor gi høringssvar på:

1. Kapittel 6 Opphavsrett og åndsverksloven
2. Kapittel 7 Stipend, vederlag og fond
3. Kapittel 9 Næringsaspektet
4. Kapittel 14.7 Den kulturelle skolesekken
5. Kapittel 12.6 Det internasjonale markedet

For øvrig vises til de enkelte kunstnerorganisasjonenes egne høringssvar til utredningen.

På vegne av Kunstnernettverket,
vennlig hilsen arbeidsutvalget

Lise Stang Lund – styreleder Norske Kunsthåndverkere (leder)
Sigmund Løvåsen – leder Den norske Forfatterforening
Anders Hovind – nestleder Musikernes fellesorganisasjon
Knut Alfsen – nestleder Norsk Skuespillerforbund
Lars Magnus Sæthre – daglig leder Norsk filmforbund

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO

NORSKE BILLEDKUNSTNERE | NORSKE KUNSTHÅNDVERKERE | FORBUNDET FRIE FOTOGRAFER | GRAFILL | DEN NORSKE FORFATTERFORENING | NORSKE BARNE- OG UNGDOMSBOKFORFATTERE
NORSKE DRAMATIKERES FORBUND | NORSK OVERSETTERFORENING | NORSK FAGLITTERÆR FORFATTER- OG OVERSETTERFORENING | MUSIKERNES FELLESGORGANISASJON
NORSK KOMPONISTFORENING | NOPA - NORSK FORENING FOR KOMPONISTER OG TEKSTFORFATTERE | NORSK SKUESPILLERFORBUND | NORSK SCENEINSTRUKTØRFORENING
NORSKE SCENOGRAFER | NORSKE DANSEKUNSTNERE | NORSK FILMFORBUND | NORSKE FILMREGISSØRER | NAVIO- NORSK AUDIOVISUELL OVERSETTERFORENING

1. KAPITTEL 6 OPPHAVSRETT OG ÅNDSVERKSLOVEN

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefalinger til revideringen av åndsverksloven. Det er viktig at departement og lovgiver følger opp innspillene. En ufravikelig rett til rimelig vederlag må innføres i åndsverksloven, urimelige avtaler må kunne sensureres og vederlagsretten for videresending og tredjepartsutnyttelse må vernes.

Kunstnernettverket erfarer at opphavsrettigheter er under press, både hva angår ideelle og økonomiske interesser. Åndsverkloven er det beste verktøy for å sikre at disse interessene kan ivaretas, selv om tariffavtaler, bransjeavtaler og individuelle kontrakter selvsagt også bidrar. Vi viser til Kunstnernettverkets innspill til revisjon av åndsverkloven sendt Kulturdepartementet 17.10.13¹. Det nevnte notatet går inn på mekanismer som sikrer kunstneres rettigheter, fordi kunstnerne ofte er den svake part i forhandlinger og avtaleinngåelser.

2. KAPITTEL 7 STIPEND, VEDERLAG OG FOND

2.1 Generelt

Kunstnernettverket støtter utredningens konklusjon om at stipendstrukturen i Statens kunstnerstipend i hovedsak er god og bør opprettholdes.

Kunstnerstipendene er et viktig instrument for å stimulere utviklingen av frie, egenartede kunstnerskap, og bidrar til å fremmedle kvalitet og nyskaping i kunstlivet. Stipendtildelingene baseres på en faglig, kvalitetssikret vurdering av fagfeller, som i stor grad skjer uavhengig av markedsstyrte tendenser. Dette gir grunnlag for et viktig mangfold i det norske kunstliv.

Stipendene avlaster den økonomiske risikoen kunstneren tar ved å gå nye, ukjente veier eller investere tid i fordypning. De gir kunstneren en grad av trygghet og forutsigbarhet i den økonomiske situasjonen, som kan friggi skaperkraft. Et kunstnerskap trenger tid og rom for å utvikle seg, og kunstnerstipend gir nettopp det.

2.2 Justering etter lønnsvekst

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om at de langsiktige stipendene bør reguleres opp mot gjennomsnittet for lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig.

Mens maksimal utbetaling av garantiinntekten ved opprettelsen på 70-tallet lå på omlag 60 % av et normalårsverk, lå det i 2009 på 45 %. Det betyr en stor realnedgang i kunstneres inntekter.

Vi mener at forskriftens krav om at man maksimalt kan ha 50 % fast stilling ved siden av arbeidsstipend, bør være retningsgivende. Det betyr at stipendene i prinsippet skal frikjøpe tid til kunstnerisk arbeid tilsvarende en halv stilling.

---

¹ http://www.kunstnernettverket.no/pdf/20131017_innspill_rev_avl.pdf

Kunstnernettverket mener at arbeidsstipendene og stipend for etablerte kunstnere og seniorkunstnere bør bringes opp på 50 % av Statistisk sentralbyrås statistikk over gjennomsnittlig heltids årslønn². Lønnsveksten i påfølgende år bør minst indeksreguleres i samsvar med årslønnsveksten for statsansatte, slik at en rimelig lønnsvekst sikres.

2.3 Komitéstruktur og fagfellevurdering

Kunstnernettverket mener dagens komitéstruktur og oppnevning av fagfeller til komiteene er god og ivaretar maktspredning og kompetent kunstfaglig vurdering av stipendsøknader.

Vi viser til vårt høringsvar til Gjennomgang av Norsk Kulturråd³, der vi argumenterer for å opprettholde dagens modell for oppnevning av stipendkomiteer og praksis med fagfellevurdering. Anbefalingene i rapporten om Kulturrådet, vil etter vårt syn svekke den kunstfaglige kompetansen i stipendkomiteene og føre til økt maktkonsentrasjon.

Fagfellevurdering er et bærende prinsipp i norsk kunstnerpolitikk, slik det også er i beslektede samfunnsfelt som forskning og akademia. Dette har mange gode grunner. Det essensielle er naturligvis den fagkompetansen og innsikt i praksis fagfeller innehar, noe som er grunnlag for en god kunstfaglig skjønnsutøvelse. Prinsippet om fagfellevurdering er ikke i konflikt med prinsippet om armlengdes avstand, som i essens setter opp en skanse mellom bevilgende myndigheter og utøvelsen av kunstfaglig skjønn.

Kunstnernettverket mener det er helt avgjørende at oppnevningen av fagfeller til sakkyndigkomiteer skjer i åpne, transparente og tillitvekkende systemer. Det er en absolutt forutsetning for stipendordningenes legitimitet. Det er dette kunstnerorganisasjonene ivaretar i dag. Kunstnerorganisasjonene tilbyr oppnevningssystemer som er godt forankret og vel kjent i kunstnermiljøene, og som sikrer bred rekruttering av ulike kunstsyn, kunstneriske praksiser, hensyn til geografisk spredning etc. Fagfellene oppnevnes gjennom godt etablerte demokratiske strukturer, med innstilling av valgkomiteer og valg på årsmøter eller ved uravstemning. Disse oppnevningssystemene har dermed stor grad av legitimitet.

3. KAPITTEL 9 NÆRINGSASPEKTET

Utredningen gir en god beskrivelse av de utfordringene som kunstnere møter både mht. regelverk, krav og sosiale velferdsordninger som er dårlig tilpasset deres arbeidssituasjon og inntekter.

3.1 Ufrivillig næringsvirksomhet

Kunstnernettverket støtter anbefalingen om at oppdragsgivere blir stimulert til å foreta faste ansettelser i stedet for å kreve selvstendig næringsvirksomhet, og støtter utredningens

---

² <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/lonnansatt/aar/2015-03-20?fane=tabell&sort=nummer&tabell=221958>

³ http://www.kunstnernettverket.no/pdf/20140901_horing_NKR_Kunstnernettverket.pdf

anbefaling om at det bør iverksettes tiltak for å skape holdningsendringer både blant næringsdrivende som leier inn kunstnere og tilbydere av kunstneriske tjenester.

Et sentralt poeng for flere kunstnergrupper, bl.a. utøvende kunstnere, oversettere og filmarbeidere, er at arbeidsgiverne presser dem over i næringsvirksomhet. Det er billigere og mindre arbeidskrevende for arbeidsgiver, som slipper å innberette lønn og betale arbeidsgiveravgift. Konsekvensen er at kunstneren mister trygderettigheter, står uten yrkesskadeforsikring og at fremforhandlede tariff- og normalavtaler mister sin gyldighet.

I omtalen av arbeidsmiljølovens bestemmelser om adgangen til å inngå avtaler om midlertidig ansettelse (aml § 14-9, tredje ledd) hevdes det at det er uklart om dette gjelder for kunstområdet, og det anbefales å vurdere en utvidelse av den generelle adgangen til midlertidig ansettelse av idrettsutøvere mv. (aml § 14-9, første ledd e). Kunstnernettverket mener at dette må bero på en misforståelse. Avtaleadgangen gjelder nettopp for kunstnerisk arbeid (og forskningsarbeid og arbeid i forbindelse med idrett), og det finnes neppe noe behov for å utvide rekkevidden av aml § 14-9, første ledd e).

3.2 Forenklet regelverk

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om at regelverket knyttet til krav til rapportering og omsetning forenkles.

Det anbefales å erstatte dagens revisjonsplikt med et system basert på uttrekning av rapporter som skal underkastes revisjon. Det framgår ikke av anbefalingen hvem som skal betale for en eventuell stikkprøve-revisjon. Vi må gå ut i fra at tilskuddsgiver betaler for dette. I motsatt fall må alle prosjekter ta høyde for at dette kommer til å skje, og sette av midler til dette i prosjektets budsjett.

Vi mener videre at revisjonskrav bør ha en nedre beløpsgrense, og at omsetning under denne grensen kan begrense regnskapsslutt til godkjent regnskap, kontrollert og utført av regnskapsfører. Etter vår oppfatning, bør en slik grense gå ved kr 500 000. Vi presiserer at dette ikke bør gjelde aksjeselskaper eller lignende som har lønnsinntakere.

For å sikre transparens ved bruk av offentlige tilskudd mener vi at ingen som mottar disse tilskuddene skal kunne påberope seg forretningshemmeligheter for at regnskapene skal kunne unntas offentlighet.

3.3 Informasjon

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om bedre informasjon for næringsdrivende.

Utredningens anbefaling om å styrke informasjonen om Altinn-portalens Starte og drive bedrift, tilsluttes. Dette er etter vår mening ikke tilstrekkelig. Det mangler et eget kompetanse- og servicesenter for kunst og kultur slik det er tilfelle for mange andre næringsområder. Kunstnernettverket foreslår derfor å opprette et kompetansesenter for kulturnæringene, i tråd med anbefalingene fra rapporten "Fra gründer til kulturbedrift".

Det er et stort behov for et slikt organ der kunnskap om kunst og kulturøkonomi er samlet på ett sted. Kunstnernettnettet arbeider med et mer detaljert forslag, som vil oversendes departementet senere i år.

3.4 Skatteordninger

Kunstnernettnettet slutter seg til utredningens anbefaling om bedre skatteordninger.

Vi er grunnleggende enig i at en innføring av et minstefradrag for selvstendig næringsdrivende på en enkel måte kan bedre kunstnerens økonomi. Vi anbefaler også at det kan benyttes tilpassede næringsoppgaver til forskjellige yrkesgrupper også innen kunst og kultur.

3.5 Skatteinsentiver

Kunstnernettnettet mener bruk av skatteinsentiver er et godt virkemiddel for å øke omsetning og spredning av kunst.

Skattefradrag for anskaffelse av kunst er positivt. Vi vil anbefale det samme for tilskudd til kunst og kunstproduksjon. I den sammenheng savnes en tydelig definisjon av hva kunst er. Hva er kriteriene for at noe er kunst, og hva kjennetegner en kunstinstitusjon? Det kan tyde på at utredningen i første rekke har tenkt at visuell kunst skal omfattes av insentivordningen, men vi vil framheve at også andre kunstformer vil nyte godt av en slik ordning.

Det er mangel på arbeidslokaler for kunstnerisk produksjon. Dette gjelder særlig i sentrale strøk, hvor eiendomsprisene er høye. Vi foreslår en insentivordning som kompenserer gårdeiere som leier ut til kunstproduksjon.

3.6 Velferdsordninger og sosiale rettigheter

Det er i seg selv prisverdig at utredningen tar opp velferdsordningene som en del av kunstnerøkonomien. Dette er imidlertid et svært komplekst og uoversiktlig felt, og forslag til mer dyptgripende tiltak ligger utenfor utredningens mandat.

Hovedproblemet er at mange kunstnere tjener for lite til å komme inn under eksisterende ordninger. Telemarksforsknings undersøkelse viser at halvparten av alle kunstnere ikke har noen pensjonsordning overhodet, bare 10 % oppgir å ha individuell pensjonsavtale, og 6 % har tilleggforsikring i NAV. Kunstnerne som ikke er ansatt, faller i stor grad utenfor det norske velferdssystemets sikkerhetsnett.

Kunstnernettnettet støtter utredningens anbefaling om at det iverksettes en større helhetlig utredning for å se på mulighetene til å styrke kunstnerens sosiale rettigheter, som for eksempel gjennom egne forsikringsordninger for pensjon og sykepenger. Vi setter stor pris på at utredningen vektlegger sømløs opptjening av rettigheter uavhengig av tilknytningsform.

Vi støtter helhjertet en slik utredning, og mener at dette kan være et viktig skritt mot å sikre kunstnerne de samme velferdsgodene som andre samfunnsgrupper. Men det må tenkes helhetlig og det må tenkes nytt.

Vi foreslår at berørte departementer nedsetter en ekspertgruppe med kompetanse fra alle departementale fagfelt – kultur, arbeid- og sosial, finans og næring, NAV, Statens pensjonsfond – som får i oppdrag å ta for seg problemkomplekset under ett. En ekspertgruppe må også ha representanter fra kunstnergruppene, og Kunstnernettverket står gjerne til disposisjon.

Vi foreslår at mandatet til ekspertgruppen er å komme med forslag som styrker de sosiale rettighetene til kunstnere og andre yrkesaktive i Norge uten fast ansettelse, og styrke likebehandlingen av ansatte, ikke-ansatte lønsmottakere og næringsdrivende. Gruppen må ha et særlig fokus på de sosiale rettighetene og pensjonssparing for yrkesaktive med lave inntektsnivåer. Ekspertgruppen må få i oppgave å komme med forslag til løsninger for arbeidsgiveres pensjonssparing for arbeidstakere med korte ansettelser, og endringer i reglene for skattefavisert pensjonsspareordning for selvstendig næringsdrivende, slik at også næringsdrivende med lave inntekter får en reell mulighet til sparing til egen pensjon.

Vi anbefaler at ekspertgruppen kartlegger relevante ordninger i andre land. Her vil vi særlig trekke frem den tyske Künstlersozialsparkasse, et speiselag mellom oppdragsgiverne, staten og kunstnerne selv, som en mulig inspirasjonskilde.

3.7 Rett til sykepenger

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om at næringsdrivende gis rett til 100 % dekning av sykepenger fra 17. dag uten å tegne tilleggstrygdeordninger. Vi vil også be regjeringen snarest mulig fremme de nødvendige forslag til lovendringer i lov om folketrygd, slik at de som kombinerer næringsinntekt og frilansinntekt får beregnet sykepenger etter samme regler som arbeidstakere som kombinerer ordinær lønnsinntekt og næringsinntekt. Folketrygdloven må sikre full uttelling for innbetalt arbeidsgiveravgift og 100% sykelønnsdekning for ikke-ansatte lønsmottakere, uavhengig av lengden på arbeidsforholdet og om vedkommende har hatt næringsinntekt i tillegg.

Utredningen skriver "For å styrke næringsdrivendes rett til sykepenger, bør frilansere og næringsdrivende behandles likt ved at næringsdrivende gis rett til 100 prosent dekning av sykepenger fra 17. dag uten å tegne tilleggstrygdeordninger." Et problem er imidlertid ulikebehandlingen av ikke-ansatte og ansatte lønntakere. Flere kunstnergrupper har brorparten av inntekten som frilans lønnsinntekt og skatter derfor som lønntakere, men disse mister opptjente rettigheter dersom de også har næringsinntekt, uansett hvor liten den er. Kunstnernettverket har derfor i lengre tid arbeidet for en endring av trygdelovens § 8-42. Inntil denne paragrafen er endret, bør det åpnes for at det kan utøves skjønn i tilfeller der næringsinntekten kun utgjør en ubetydelig del av inntekten, slik at næringsinntekten ikke får negative konsekvenser for trygdeberegningen.

Vi stiller oss bak anbefalingen om at muligheten til frivillig sykepengeforsikring i NAV bør markedsføres bedre, og det bør vurderes tiltak som kan redusere premien for slik sykeforsikring. I tillegg bør byråkratiet forenkles slik at det blir enklere å tegne slik forsikring, og saksbehandlerne bør skoleses. I dag er det et stort problem at ansatte ved lokale NAV-kontorer ikke har kjennskap til ordningene, med uforutsigbar praksis som resultat. Vi anbefaler at det opprettes en egen avdeling internt i NAV som håndterer disse sakene, slik skattekontoret har gjort.

4. KAPITTEL 12.6 DET INTERNASJONALE MARKEDET

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om å styrke ordninger som støtter prosjekter med potensial for å lykkes både kunstnerisk og økonomisk i internasjonale markeder. Vi krever en helhetlig strategi fra regjeringen, for kulturens plass i utenrikspolitikken og hvordan norsk kunstliv best internasjonaleseres.

Stortinget vedtok i høst ytterligere nedskjæringer i kulturmidlene i Utenriksdepartementet under kapittel 115, post 70. Samlet er dermed denne budsjettposten nærmest halvert på to år (-46,9%).

Disse kuttene svekker kraftig norsk kunstlivs muligheter til å møte et internasjonalt publikum og posisjonere seg på det globale markedet. Kuttet svekker kunstnerens konkurranseevne internasjonalt, muligheter til å leve av egen kunst, utvide sine nettverk og utforske nye markeder. Effekten er mange tapte muligheter, både for norsk kunstliv og for Norges omdømmebygging som kulturnasjon.

Norske kunstnere er attraktive på de internasjonale arenaene, og vi opplever en økende etterspørsel. UDs ordninger for kulturformål sikrer at norske kunstnere møter et publikum ute, får kontakter, anerkjennelse, impulser og tar med seg dette hjem. Kunsten er ofte en døråpner for andre typer av samarbeid og vi opplever at langsiktig satsning genererer vesentlig mer tilbake i form av økt omsetning, bestillinger og framføringer enn hva som brukes av midler til disse ordningene.

Stikk-midlene er som regel konkrete små tilskudd som gjør en reise gjennomførbar, noe vertsinstitusjonene i utlandet sjelden har mulighet til å dekke. Kunstneren satser normalt en anelig andel fra egen økonomi for deltakelsen. Slik sett utløser disse midlene mye, og den negative effekten av kutt vil være langt større enn kronebeløpet tilsier.

Å satse offensivt på internasjonalisering av norsk kunstliv er god kulturpolitikk, siden det bygger kunstnerens karrierer, gir inntektsmuligheter og en bedre utnyttelse av de investeringene som gjøres nasjonalt. Det er også god utenrikspolitikk, siden det bygger gode og varige relasjoner internasjonalt og bidrar til omdømmebyggingen av Norge.

5. KAPITTEL 14.7 DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

Kunstnernettverket støtter utredningens anbefaling om et felles avtaleverk for DKS for å bidra til at kunstnere får gode lønns- og arbeidsvilkår og lik lønn for likt arbeid med DKS.

Den kulturelle skolesekken (DKS) utgjør et betydelig arbeidsmarked for kunstnere. Kunstnernettverket har de siste tre årene arbeidet med å få på plass et avtaleverk med fylkeskommunene som skal sikre anstendige lønns- og arbeidsforhold for de kunstnerne som arbeider i DKS. En rammeavtale som ble fremforhandlet i 2012 utgjør et godt utgangspunkt, men ikke alle fylkene vil benytte denne. Den avtalte reforhandling våren 2013 har enda ikke funnet sted grunnet en uavklart situasjon blant fylkeskommunene.

En tariffavtale vil skape forutsigbarhet for begge parter, den vil også sikre at alle kunstnere vil bli behandlet likt og rettferdig og få lik lønn for likt arbeid. En opprydding i dette betydelige arbeidsområdet vil bidra til å realisere målsettingen om bedre lønns- og arbeidsvilkår for kunstnere.

WWW.KUNSTNERNETTVERKET.NO POST@KUNSTNERNETTVERKET.NO